

1389/10/09

مناسک سیاسی و پایان فتنه

باز هم مردم!

مفهوم «مناسک سیاسی» گرچه در نظریات علوم سیاسی از سابقه‌ی درخور توجهی برخوردار نیست، اما اثرات بسیار قابل توجهی را در جمهوری اسلامی داشته است. از پیروزی انقلاب اسلامی تا به امروز، نظام اسلامی ما گردنه‌های دشواری را با حضور گسترده‌ی مردم طی کرده است؛ به نحوی که مناسک سیاسی یکی از مهم‌ترین منابع قدرت در جمهوری اسلامی ایران شناخته می‌شود. دکتر ملکوتیان به بررسی این مفهوم و اثرات آن پرداخته است.

❖ **در نظریه‌های علوم سیاسی از مناسک سیاسی به عنوان یکی از ابزارهای تداوم و تحکیم هویت ملی نام می‌برند. در ابتدا این مفهوم را تعریف کنید.**

❖ مناسک سیاسی معمولاً به همایش‌ها، تظاهرات، گردهمایی‌های سیاسی و سخنرانی‌های مذهبی اطلاق می‌شود که از حمایت عامه برخوردار است. در واقع مناسک سیاسی بیشتر در سطح ملی برگزار می‌شود و مطمئناً این‌گونه مناسک تأثیر مستقیمی بر تحولات آینده و سرنوشت یک کشور دارد.

قبل از هر چیز باید اشاره کنیم که یک اصل پذیرفته‌شده‌ی علمی در میان نخبگان و خواص علوم اجتماعی و سیاسی وجود دارد و آن این‌که هر نظام یا هر حکومتی که از حمایت عامه برخوردار باشد، هیچ توطئه‌ی داخلی یا خارجی در مقابل آنها موفق نخواهد بود. البته مبنای حمایت‌ها نیز با هم متفاوت است. اگر انسان‌های طرفدار یک حکومت، بر مبنای وضعیت تمدنی و فرهنگی‌شان یا وضعیت تاریخی گذشته‌شان، بیشتر تصمیم‌گیری‌ها، اهداف و راهبردهایشان بر مبنای عقل ابزاری باشد همچون دنیای غرب کنونی. شیوه و شکل حمایت و پشتیبانی‌شان نیز متفاوت خواهد بود.

اما یک انسان مذهبی اساساً بر مبنای ایمان و دین و با شناخت عمیق و عقل الهی‌اش همه‌ی جنبه‌های وجود بشر را مورد توجه قرار می‌دهد و نه فقط جنبه‌های مادی را. ضمن این‌که منافع دیگران را هم مد نظر قرار می‌دهد و شخصی‌نگر نیست. پس ما با دو نوع انسان کاملاً متفاوت مواجهیم؛ یکی انسان‌هایی که از یک عقل ایمانی و فرامادی برخوردارند و یکی انسان‌هایی که عقل ابزاری و مادی دارند. هرگز نمی‌توان قدرت این دو را یکسان دانست.

بنابراین ما باید بگوییم یک تفاوت کیفی میان هواداران این دو نوع حکومت وجود دارد؛ در یک طرف یک حکومت اسلامی و الهی داریم و در طرف دیگر یک حکومت لائیک و غیر دینی. در اینجا به خاطر عقیده و در آنجا به خاطر منافع مادی و این‌جهانی ایستادگی صورت می‌گیرد.

❖ **آیا مناسک سیاسی در تاریخ معاصر ایران دارای عقبه‌ی سیاسی است؟**

❖ بله. وقتی به تاریخ معاصر کشور نگاه می‌کنیم، چند تحول یا حادثه‌ی مهم را می‌بینیم. شاید اولین آن که در سطح ملی ظهور کرده است، قیام تنباکو در

سال 1269 هجری شمسی بوده. دومین آن شانزده سال بعد و در جریان نهضت مشروطه به وقوع پیوست. حرکت نهضت ملی شدن صنعت نفت در سال‌های پایانی دهه‌ی 1330 نیز یک حادثه‌ی بسیار مهم در تاریخ معاصر کشور است و پس از آن، قیام 15 خرداد سال 1342 بسیار پراهمیت است. همایش‌ها و حضورهای جدی که منجر به پیروزی انقلاب اسلامی در سال 1357 شد نیز از این جمله‌اند؛ 19 دی 1356، عاشورا و تاسوعا و اربعین 57 و ...

❖ **مناسک سیاسی چه پیامدهایی دارد؟ چه تأثیر و کارکردی در عرصه‌ی سیاسی و اجتماعی می‌گذارد؟**

❖ مناسک سیاسی به این معنی که ما تعریف کردیم، افزایش اعتماد به نفس عمومی، افزایش احساس قدرت ملی و بالا رفتن و تقویت هویت ملی را به دنبال دارد.

با این مواردی که ذکر شد، مناسک سیاسی ایجادکننده‌ی ثبات سیاسی و امنیت اجتماعی در جامعه هم محسوب می‌شود.

یکی از بسرهای پیسبرد برنامه‌های رشد و توسعه اجتماعی-اقتصادی در کشورها ایجاد بیاب سیاسی است نه نظریه‌پردازان توسعه بر این نکته تأکید می‌کنند. پس مناسک سیاسی باعث تقویت ثبات و امنیت اجتماعی نیز می‌شود. ویژگی دیگر، فراهم آوردن هرچه بیشتر راه رشد و توسعه اقتصادی، اجتماعی، علمی و فناوری در کشور است. همین‌طور باعث افزایش ابتکار عمل کشور در صحنه بین‌المللی می‌شود، چراکه قدرت ملی یک کشور را به نمایش می‌گذارد که در افزایش این امر بسیار مؤثر است.

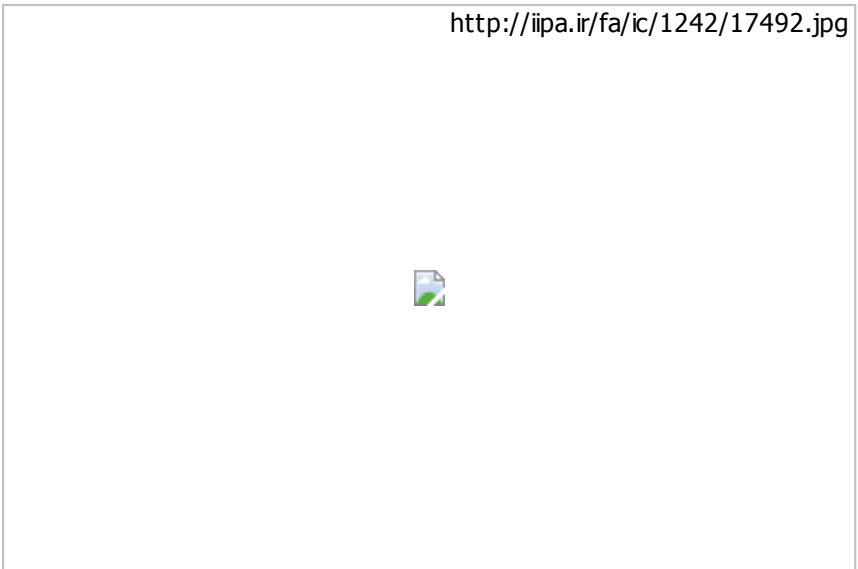
دشمن مدام سعی می‌کند که در فرصت‌هایی که به دست می‌آورد، علیه کشور ما تبلیغ کند و به گونه‌ای تبلیغ کند که بر حسب تصور خودش این تبلیغات تأثیر زیادی بر افکار ملی بگذارد، ولی ورود مردم به صحنه هر بار آنها را به نقطه‌ی اول باز می‌گرداند.

مثلاً تا قبل از جنگ تحمیلی عراق، ایرانی‌ها حدود 150 سال در همه‌ی جنگ‌ها شکست خورده بودند. اوج آنها هم شکست در دو جنگ زمان فتحعلی‌شاه بود. نکته‌ی مهم این است که از آن زمان به بعد ما اعتماد به نفس‌مان را از دست داده بودیم و جنگ‌ها را می‌باختم و کشورهای خارجی در مقاطع مختلف صاحب نفوذ شدند و بالاخره سیاست‌های خودشان را تحمیل کردند. با وقوع انقلاب اسلامی ایران و حضور جدی مردم در صحنه، اعتماد به نفس ما برگشت و حتی قوی‌تر شد. در نخستین رویارویی با دشمن که جنگ تحمیلی عراق علیه کشورمان بود، نه تنها شکست نخوردیم، بلکه دشمن را هم تسلیم کردیم. صدام در نهایت در نامه‌ی رسمی به ایران اعلام کرد که قرارداد 1957 الجزایر را مجدداً می‌پذیرد و این‌گونه بود که او را تسلیم کردیم و هیچ نقطه‌ای را از هم دست ندادیم.

از طرفی نتیجه‌ی حضور مردم ما، تنها حفظ یک انقلاب یا یک نظام نیست، بلکه در ماورای آن، بر هم زدن بازی سلطه‌ی جهانی هم هست. آن چیزی که نظام سلطه از آن هراس دارد و یک آینده‌ی نامطمئن برایشان به تصویر می‌کشد و هرچه زمان می‌گذرد از این که بتوانند کاری کنند، ناتوان‌تر می‌شوند و ترس آنها مبنی بر فروپاشی آینده افزایش پیدا می‌کند. این یک نکته‌ی کلیدی است.

9 دی به عنوان مناسک سیاسی، نقش اساسی را پایان بخشیدن به فتنه 88 ایفا کرد. چرا نظام سلطه از این قبیل حماسه‌های مردمی درس نمی‌گیرد؟

البته بعد از انقلاب اسلامی این نیروی عظیم مردمی بارها به صحنه آمده است؛ به‌ویژه در روزهای 22 بهمن و روز قدس و در موارد ویژه‌ای که ملت احساس می‌کرد باید برای پایان دادن به یک مسئله به صحنه بیاید و قدرت را به نمایش بگذارد، مانند 9 دی 88. بعد از حرکت ملی در 9 دی 1388 دیدیم که آن فتنه به سرعت محو شد و از بین رفت. به عبارتی وقتی مردم به صحنه آمدند، قضیه را تمام کردند.

دشمن مدام سعی می‌کند که در فرصت‌هایی که به دست می‌آورد، علیه کشور ما تبلیغ کند و به گونه‌ای تبلیغ کند که بر حسب تصور خودش این تبلیغات تأثیر زیادی بر افکار ملی بگذارد، ولی ورود مردم به صحنه هر بار آنها را به نقطه‌ی اول باز می‌گرداند. شاهد این مسئله قوی‌تر شدن ما در طی این سی‌و‌دو سال پس از انقلاب است که نه تنها ضعیف‌تر نشده‌ایم، بلکه قدم به قدم پایگاه‌های بیشتری را در دنیا به دست آورده‌ایم. دشمنی که روزی فکر می‌تواند ما را از سر راه بردارد، نه تنها نتوانست به ما ضربه‌ای بزند، بلکه به این فکر است که تنها خودش را نشان بدهد.

در ماجرای صهی ۵۵ نیز دشمن حامی و پشتیبان این ماجرا بود. آنچه ده در نهایت توانست آنها را سر جای خودشان بگذارد، حضور مردم ایران در صحنه و توجه ویژه به مقوله‌ی مناسک سیاسی بود. یعنی همان حضور و حرکت‌هایی که انقلاب اسلامی ایران را به پیروزی رساند، پس از انقلاب نیز توانست این انقلاب و کشور را در مقاطع حساس و خطیر سربلند بیرون آورد.

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله‌العظمی سیدعلی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) - مؤسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی